

Тема. Джордж Ноел Гордон Байрон «Мазепа». Специфіка зображення образу гетьмана у творі (монолог героя, романтичний пейзаж як засіб увиразнення образу, динаміка образу та ін.).

Мета Поглибити знання учнів про Дж. Байрона як про особистість і геніального поета; допомогти учням зрозуміти провідну тему і мотив поеми Дж. Байрона «Мазепа», удосконалювати вміння аналізувати образ романтичного героя, засоби його створення; з'ясувати ознаки історизму та романтизму у творі; формування ключових компетентностей: уміння вчитися: актуалізувати пізнавальну діяльність учнів; розвивати навички самостійної роботи; комунікативної: розвивати навички спілкування в колективі, виразного читання, логічного мислення; інформаційної: вміння знаходити потрібну інформацію та представляти її; загальнокультурної: виховувати прагнення до літературної освіти, зацікавленість до історичного минулого своєї країни

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

-Наш урок присвячений видатній історичній особистості, гетьману України Івану Мазепі, неперевершений образ якого створив у своїй поемі Байрон. Сьогодні ми поговоримо про Байрона як романтичну особистість та геніального поета і про Мазепу як романтичну особистість та наймогутнішого гетьмана України, спробуємо зрозуміти, у чому ж унікальність і вічність твору «Мазепа» та специфічність образу гетьмана. Спробуємо отримати відповідь на запитання: Чи можна вважати повстання, очолюване Мазепою, зрадою?

III. Актуалізація опорних знань

-Сьогодні Дж. Байрона вважають одним із найвизначніших поетів світу. Він – гордість доби, символ романтизму. Чи справді це так? Давайте з'ясуємо.

Гра «Літературна дуель»

- Коли і де народився Дж. Байрон? Де здобув першу освіту?
- Де здобував освіту? Через що часто конфліктував з однокласниками?
- Що робив Байрон, щоб позбутися почуття меншовартості? (
- Яка подія відбулася 13 березня 1809 року?
- Чому поет зненавидів перше покоління британських романтиків?
- Яка подія, що відбулася в житті Байрона в червні 1809 року, стала справжнім символом романтизму?
- Який твір поет починає писати під час подорожі?
- Який вислів, що став крилатим, належить Байрону?
- Яка промова в палаті лордів зробила його знаменитим?
- Скільки разів Байрон був в Україні?
- З якого джерела дізнався про Україну?

2. Усне опитування. Учні згадують все, що знають з наступних запитань:

-Які особливості лірики Байрона?

-Чим характеризується «байронічний» герой?

-Розкрийте поняття «світова скорбота». Які нові поетичні жанри створив поет?

3. Складання сенкану

Байрон

Талановитий, самотній

Зачаровує, приваблює, вражає

Є символом доби Романтизму

Геніальний поет

Висновок: отже, Байрона дійсно можна назвати символом доби романтизму, адже він створив неперевершені твори, яскраві художні образи, нові поетичні жанри.

IV. Сприйняття та осмислення нового матеріалу

1.Про життя і гетьманство Івана Мазепи.

<https://www.youtube.com/watch?v=pyEtAVYb2uQ>

2.Сприйняття інформації з різних джерел. Які джерела написання поеми «Мазепа»?

Поему створено на основі наукової роботи Вольтера «Історія Карла XII». В основу сюжету покладено лише один епізод із життя Мазепи – його кохання до дружини багатого польського пана та покарання за це її чоловіком. Мазепу роздягли і прив'язали до дикого коня, який довго носив його полями, аж поки не дістався України, тут його напівживого підібрали козаки. А згодом він став їхнім гетьманом. Писав її Байрон, перебуваючи на посаді історіографа в Парижі. До Франції легенду було завезено з двору короля Станіслава Лещинського (король Польщі). Вольтером було внесено доповнення, яке виявилось надзвичайно романтичним: про дикого коня, що примчав Мазепу на береги Дніпра. Це перетворило банальну історію на міфопоетичну, яку і використав у своїй поемі Байрон. Так було започатковано романтичний «міф Мазепи».

Байрон написав поему в Італії, яка після розгрому Наполеона опинилася під владою Австрії. Розпочалася національно – визвольна боротьба італійської підпільної організації під назвою «карбонарії». Байрон виступає на захист народів, що борються за національну незалежність, і в цьому плані постать українського гетьмана не могла не імпонувати Байрону, адже Мазепа - «незвичайна особистість в незвичайних обставинах», романтичний герой, сильна особистість, яка за характером і вчинками дуже схожа на самого Байрона.

Іван Мазепа та його велика ідея

Ідея Мазепи про вільну, незалежну Україну, його діяльність і намагання реалізувати цю ідею мали міжнародну вагу. Час його правління трагічний, суперечливий і жорстокий визначив долю України. Постать І.

Мазепи завжди була і лишається в центрі уваги не тільки істориків, але й кожного, хто вважає Україну своєю Батьківщиною. В боротьбі за свою ідею Мазепа виявився переможеним. Переможених судити найлегше, бо переможців не судять. Для російських царів Мазепа став уособленням сепаратизму та зрадництва. Для прихильників вільної, незалежної, соборної України – палким патріотом за національні інтереси українського народу. Іван Мазепа вступає до козацького війська й приєднується до правобережного гетьмана П. Дорошенка, вихідця з давнього козацького роду, колишнього полководця Б. Хмельницького. Відтоді Мазепа став на шлях служіння Українській державі. Вона, на жаль, була вже не самостійною, а тільки автономною і переживала час тяжких випробувань, матеріальних і людських втрат.

Слово вчителя.

Як уже було згадано, Вольтер розповідає лише про одну подію з життя Мазепи, і саме нею неабияк зацікавився поет-романтик Лорд Байрон. Чому? Спробуємо це з'ясувати.

Гетьман зображений на початку й наприкінці твору людиною похилого віку, йому 70 років. Сильний, сміливий, здатний зберегти самовладання у найскладнішій ситуації. Він не може змінити хід історії, але завжди береже свою честь і гідність, залишається людиною. Образ Мазепи досить багатогранний. У поемі він змінюється зовнішньо під вагою прожитих років, але зберігає головне: мужність, силу, тверезість розуму, шляхетність. Риси романтичного героя в образі Мазепи: він похмурий, самотній, вірний високим ідеалам (кохання, дружби, свободи, вірності вітчизні), волелюбний, внутрішньо незалежний. Зверніть увагу на риси «байронічного героя» у характері Мазепи: «шляхетний злочинець», самотній, нескорений, волелюбний, бунтар зі страдницькою душею, в якій відбиваються настрої «світової скорботи», смілива вдача, могутня воля, титанічна постать. Монолог – сповідь – основний засіб розкриття психології героя. З монологу гетьмана ми дізнаємося, що він не ідеальний герой, а звичайна людина, охоплена земними пристрастями. Його серце полонила чарівна панна Тереза, любов до якої він проніс через усе своє життя. Образ її змальовано досить поетично у східному стилі. Це – жінка – ідеал і жінка – фатум, що визначає всю подальшу долю героя. Кохання до неї принесло Мазепі лише нещастя, але жодним словом він не обмовився, що шкодує про це.

Поема «Мазепа» - це ліро – епічний твір, оскільки в ньому присутня розповідь про історичні події, вчинки персонажів, і одночасно зображені ліричні переживання героя, розвиток його емоцій, його внутрішній світ. Сам Байрон - романтик, і в його творі діє романтичний герой, український гетьман, який за своєю вдачею дуже схожий на поета. Пропоную скласти «Асоціативний куш» до образу Мазепи і визначити, в чому ж їх схожість?

Висновок: багатьма рисами вдачі Мазепи наділений і сам поет, тому саме цей образ він обирає для створення романтичного героя у поемі «Мазепа».

3. Робота з текстом.

а) виразне читання уривків поеми «Мазепа» [с. 71-75];

б) бесіда за прочитаним:

- знайдіть у прочитаних уривках з поеми «Мазепа» епітети, метафори, що характеризують образ і вчинки головного героя;
- як ви вважаєте, прийоми опису Мазепи свідчать про обізнаність автора з українськими реаліями чи загалом характерні для будь – яких екзотичних описів поетів – романтиків?
- чи зацікавлений поет – романтик у встановленні історичної істини? Чим для нього є історія?
- знайдіть у тексті романтичні символи, чи впливають вони на розкриття образу героя?

V. Закріплення вивченого матеріалу

1. Відповідь на проблемне запитання, запропоноване учням на початку уроку. Чи можна вважати повстання, очолюване Мазепою, зрадою?

Мазепа – незвичайна особистість в незвичайних обставинах;

Палкий патріот за національні інтереси українського народу;

Прагнув самостійності для України;

Боровся за її незалежність;

Намагався зберегти Козацьку державу;

Досягти соборності українських земель.

Таким чином, Мазепу не можна вважати зрадником, адже це було повстання, спрямоване на звільнення Батьківщини від московського впливу, ліквідацію зверхності Росії над Україною.

2.Інтерактивна гра «Мікрофон»:

Яка провідна тема і мотив поеми? (Тема: уславлення, возвеличення незламності силу духу, мужності, витривалості борця за свободу України; мотив самотності, який є провідним для всіх творів Байрона);

- Чи пов'язані події твору з сьогоденням? (Твір є дуже актуальним, адже риси характеру головного героя притаманні воїнам, які відстоюють

незалежність і суверенність українського народу на Сході нашої держави, борються проти російської агресії).

3. Складання сенкану

Мазепа

Сміливий, розумний

Захоплює, притягує, хвилює

Став наймогутнішим гетьманом України

Неординарна особистість.

VI. Підсумок уроку.

VI. Домашнє завдання

1. Виразно читати уривки поеми "Мазепа". Усно дати відповіді на запитання с.75, №4 виконати письмово.